

Nowe stanowisko iglicy małej *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata: Coenagrionidae) na Suwalszczyźnie

New locality of the Sedgling *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata: Coenagrionidae) in the Suwałki Region

Paweł BUCZYŃSKI¹, Łukasz DAWIDOWICZ², Grzegorz WAGNER², Weronika JARSKA²

¹ Zakład Zoologii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin; e-mail: pawbucz@gmail.com

² Studenckie Koło Naukowe Biologów, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin; e-mail: mori666@o2.pl, karol.wagner@wp.pl, angelsofft@o2.pl

Nehalennia speciosa (CHARPENTIER, 1840) jest zagrożona w Polsce (kategoria EN), narażona w Unii Europejskiej (VU), bliska zagrożenia w Europie i na świecie (NT) (BERNARD i in. 2009; BERNARD, WILDERMUTH 2006; KALKMAN i in. 2010). Jej regres wynika z zaniku siedlisk, spowodowanego przez sprzężone oddziaływanie zmian klimatycznych i antropopresji (BERNARD i in. 2009). Wynika stąd pilna potrzeba pełnej inwentaryzacji miejsc występowania gatunku oraz objęcia ich ochroną. Poniżej omawiamy nieznane dotąd stanowisko gatunku leżące w Polsce północno-wschodniej, na Pojezierzu Litewskim.

Podczas waloryzacji torfowisk w Suwalskim Parku Krajobrazowym odkryto populację *N. speciosa* we wsi Błaskowizna (54°15'22"N, 22°49'19"E, UTM: FF11). Zasiadła ona torfowisko przejściowe o powierzchni 5 ha, leżące na wschód od jeziora Boczniel (Boczne). Jego pobrzeża porastały drzewa, głównie *Alnus glutinosa* (L.) GAERTN. i *Betula pendula* ROTH. Wielkość powierzchni otwartej w centrum torfowiska wynosiła około 2 ha. Była ona silnie podmokła, porośnięta niską roślinnością szuwarową z dominacją *Carex* spp. Miejscami zachodziła ekspansja *A. glutinosa* i *Phragmites australis* (Cav.) TRIN.

ex STEUD. (Fot. 1). Miejsca rozwoju ważek stanowiły: na okrajkach – podmokłości i oczka wodne, w centrum – silnie uwilgocone zagłębienia (dolinki) w torfowisku i kanały bobrowe – jedyne na torfowisku miejsca z otwartym lustrem wody.

Iglicę małą obserwowano 4 VII i 7 VII 2011 r. Były to terytorialne ♂♂ i żerujące imagines obydwu płci, każdorazowo w liczbie około 10 osobników. Latały one nad dolinkami mszarnymi porośniętymi niskim łanem *Carex lasiocarpa* EHRH. z domieszkami: *Utricularia minor* L., *Aldrovanda vesiculosa* L., *Menyanthes trifoliata* L., *Dryopteris thelypteris* (L.) A. GRAY. Gatunek trzymał się miejsc najsilniej uwilgoconych, często graniczących bezpośrednio z kanałami bobrowymi.

Poniżej podano pozostałe stwierdzone gatunki ważek, z użyciem następujących skrótów i symboli: LL – larwy, EX – wylinki, osobn. – imagines, ten. – imagines terenalne, ♂♂ ter. – samce terytorialne.

Enallagma cyathigerum (CHARP.) (>50 osobn., ten., ♂♂ ter.), *Coenagrion puella* (L.) (<10 osobn., ten., ♂♂ ter.), *C. pulchellum* (VANDER L.) (11–20 osobn., ♂♂ ter.), *Aeshna grandis* (L.) (<10 osobn., ♂♂ ter.), *A. juncea* (L.) (LL, EX, <10 osobn., ten.), *A. subarctica* WALK. (LL), *Cordulia*

Fot. 1. Torfowisko w Błaskowiznie (część zachodnia): powierzchnia z *Nehalennia speciosa*.

Phot. 1. Peat bog in Błaskowizna (western part): an area with *Nehalennia speciosa*.

aenea (L.) (LL, EX, <10 osobn., ♂♂ ter.), *Libellula fulva* (O.F. MÜLL.) (<10 osobn.), *Orthetrum cancellatum* (L.) (<10 osobn.), *Sympetrum sanguineum* (O.F. MÜLL.) (<10 osobn.), *Leucorrhinia pectoralis* (CHARP.) (<10 osobn., LL), *L. rubicunda* (VANDER L.) (LL). W dolinkach mszarnych, razem z *N. speciosa*, notowano jedynie *A. juncea* (EX, ten.). Pozostałe gatunki były związane z okrajkiem i/lub z kanałami bobrowymi a obecność kilku z nich, zwłaszcza *L. fulva* i *O. cancellatum*, można przypisać bliskości jezior: Boczniel i Hańcza.

Nowe stanowisko reprezentuje jedno z dwóch typowych, choć mniej często spotykane siedlisko naturalne iglicy w Polsce: torfowisko przejściowe z małymi, silnie uwodnionymi, płytkimi zagłębieniami (BERNARD, BUCZYŃSKI 2008). Obserwacje wprowadzono niedługo po maksimum pojawu imagines w Polsce północnej, gdy imagines są jeszcze dość liczne (REINHARDT 1994; TOŃCZYK inf. ustna). Można więc ocenić, że stwierdzona populacja jest niewielka, choć dokładna ocena jej liczebności będzie możliwa na podstawie obserwacji z połowy czerwca. Egzystencja *N. speciosa* w Błaskowiznie może być zagrożona przez zarastanie torfowiska drzewami i trzciną. Być może

wynika to z odwadniania okolic torfowiska: około 30 m od jego zachodniej granicy, wzdłuż drogi płynie rów melioracyjny. Planując ewentualne działania ochronne, należy uwzględnić ten fakt. Konieczne byłoby też usuwanie drzew z części centralnej torfowiska, by nie była ona nadmiernie przesuszona.

Torfowisko w Błaskowiznie to już 105. stanowisko iglicy małej znane z Polski. Bernard i in. (2009) podali ich 75. Dzięki nasilonej penetracji wielu regionów, w pewnej mierze zainspirowanej „białymi plamami” ukazanymi w „Atlasie...”, w ciągu zaledwie trzech lat odkryto ich już kolejnych 30 (DARAŻ 2011; KONOPKO 2011; MICHALCZUK 2012; MIKOŁAJCZUK, MIŁACZEWSKA 2012; dane w tej pracy). Jednak w Polsce północno-wschodniej, leżącej w zwartej części zasięgu iglicy (BERNARD i in. 2009), jest ich zaskakująco niewiele. Na Suwalszczyźnie wykryto dotąd tylko cztery stanowiska *N. speciosa*: trzy w dolinie Rospudy i jedno w Wigierskim Parku Narodowym (EBS 2007; KURCZYK, KUŹMIŃSKA 2003). Nasze dane wskazują, że jest to skutek niedostatecznej penetracji regionu a nie niewystępowania gatunku. Pożądana jest planowa i systematyczna inwentaryzacja tego obszaru, który może stanowić ważne refugium *N. speciosa*.

Omawiane stanowisko leży ok. 13 km od granicy Litwy. Jest to wskazówka, że *N. speciosa* może występować na podobnych torfowiskach w regionach graniczących z Polską. Dotychczas na Litwie południowo-zachodniej odkryto tylko jedno stanowisko gatunku, w województwie mariampolskim (ŠVITRA, GLIWA 2008).

Podziękowania

Dziękujemy Pani Teresie ŚWIERUBSKIEJ, Dyrektor Suwalskiego PK, za wszechstronną pomoc okazaną podczas badań prowadzonych w parku. Składamy też wyrazy

wdzięczności dr. Grzegorzowi TOŃCZYKOWI za cenne uwagi na temat pierwszej wersji pracy.

Piśmiennictwo

- BERNARD R., BUCZYŃSKI P. 2008. Stan zachowania i wybiórczość siedliskowa iglicy małej *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) w Polsce. *Odonatrix*, 4(2): 43–60.
- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., TOŃCZYK G., WENDZONKA J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- BERNARD R., WILDERMUTH H. 2006. *Nehalennia speciosa*. [w:] 2006 IUCN Red List of Threatened Species. Internet: www.iucnredlist.org.
- EBS [European Biodiversity Survey] 2007. Rospuda Valle Survey 2007. European Biodiversity Survey, Groningen.
- DARAŻ B. 2011. Nowe stanowiska iglicy małej *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) w południowo-wschodniej Polsce (Odonata: Coenagrionidae). *Odonatrix*, 7(1): 14–18.
- KALKMAN V.J., BOUDOT J.-P., BERNARD R., CONZE K.-J., DE KNIF G., DYATLOVA E., FERREIRA S., JOVIĆ M., OTT J., RISERVATO E., SAHLÉN G. 2010. European Red List of Dragonflies. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- KONOPKO D. 2011. Nowe stanowisko iglicy małej *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata: Coenagrionidae) w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym. *Odonatrix*, 7(1): 24–27.
- KURCZYK T., KUŻMIŃSKA M. 2003. Ważki (Odonata) wybranych torfowisk i sucharów Wigierskiego Parku Narodowego. Praca magisterska w maszynopisie, Akademia Rolnicza w Poznaniu, Wydział Leśny, Poznań.
- MICHALCZUK W. 2012. Nowe stanowiska iglicy małej *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) na Rostoczu i w Kotlinie Sandomierskiej (Odonata: Coenagrionidae). *Odonatrix*, 8(1): 14–18.
- MIKOŁAJCZUK P., MIŁACZEWSKA E. 2012. Nowe stanowiska iglicy małej *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata: Coenagrionidae) we wschodniej części Mazowsza i północnej części województwa lubelskiego. *Odonatrix*, 8(1): 1–10.
- REINHARDT K. 1994. Zur Aktivität von *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER) in Nordpolen (Zygoptera: Coenagrionidae). *Libellula*, 13(1/2): 1–8.
- ŠVITRA G., GLIWA B. 2008. New records of *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata, Coenagrionidae) in Lithuania in 2006–2008. *New and Rare for Lithuania Insect Species*, 20: 10–13.

Summary

The authors give a new site of *Nehalennia speciosa* in north-eastern Poland: a transitional peat bog in Błaskowizna village (54°15'22"N, 22°49'19"E). On July 4 and 7, 2011 about 10 individuals of the species were observed, with territorial males in it. They inhabited the flooded depression in the center of the peat bog grown with *Carex lasiocarpa* swamp with addition of: *Utricularia minor*, *Aldrovanda vesiculosa*, *Menyanthes trifoliata* and *Dryopteris thelypteris*. *Aeshna juncea* during metamorphosis was also noted there. In other zones of the peat bog, in a buffering zone as well as beaver canals with open water, 12 dragonfly species were recorded, including 9 autochthonic ones (*Enallagma cyathigerum*, *Coenagrion puella*, *C. pulchellum*, *Aeshna grandis*, *A. juncea*, *A. subarctica*, *Cordulia aenea*, *Leucorrhinia pectoralis*, *L. rubicunda*).

The discussed site is threatened by drainage and overgrowing by alder and reed (now at initial stage). It requires protective activities.

The peat bog in Błaskowizna is only the fifth site of *N. speciosa* known from the Suwałki Region. This results from the lack of adequately targeted research not the lack of the species itself. The similar diagnosis can be made for just 13 km distant south-western areas of Lithuania where only one site of this species has been discovered so far.

Key Words. Odonata, *Nehalennia speciosa*, Sedgling, Poland, new record, distribution area, habitat.